

Obrovský úspech slovenských šachových skladateľov

Obdivuhodný triumf na 11. majstrovstvách sveta v kompozičnom šachu: autori skladieb zo Slovenska sa stali ich víťazom. V súčte dosiahli 130,6 bodu, na druhom mieste bola Ukrajina (122,3), tretie miesto patrí Nemecku (119,4).

„Čo sa týka hodnotenia skladieb v jednotlivých oddeleniach, až v piatich z ôsmich sme získali zlaté medaily. Boli to trojťažky, mnohoťažky, pomocné maty, samomaty a exoskladby,“ hovorí Bedrich Formánek, 89-ročný slovenský šachový skladateľ, ktorý bol v rokoch 1994 - 2002 prezidentom Svetovej organizácie kompozičného šachu. (Šachovú rubriku v denníku Pravda vedie už od roku 1965.)

Miroslav Čaplovič
mcaplovic@pravda.sk

Ako sa dá stručne laikovi predstaviť kompozičný šach a odkedy sa v ňom uskutočňujú majstrovstvá sveta?

Klasický „hraný“ šach je bojom dvoch súperov, v ktorom jeden chce poraziť druhého (dať mu mat) a druhý prvého. Prípadne sa partia skončí nerozhodne (keď nie je možné dať mat). V kompozičnom šachu sedí nad šachovnicou (modernejšie pri počítači) jeden šachista (hovoríme mu šachový skladateľ) a na základe vlastnej fantázie voľným prekladáním figúrok sa snaží vytvoriť nejakú zaujímavú kombináciu. Je to teda akési intelektuálno-umelecké odvetvie šachu. Majstrovstvá sveta (pôvodne nazývané svetová súťaž) sa usporadúvajú od roku 1973 v intervale štyroch-piatich rokov. Výsledky 11. majstrovstiev, na ktorých sa zúčastnilo 33 štátov, vyhlásili v novembri 2022 vo Fudžejre v Spojených arabských emirátoch na 64. svetovom kongrese kompozičného šachu.

Ako vyzerá hodnotenie šachových skladieb?

Medzinárodný rozhodcovia udeľujú skladbám body a pripájajú komentáre. V prípade víťaznej slovenskej trojťažky (mat 3. ťahom) veľmi rád spomeniem slová indického rozhodcu. Uviedol, že je to nádherná skladba s dvoma prepletenými súbormi variantov s bielymi a čiernymi ťahmi, opakujúcimi sa v oboch súbojoch. Poukázal na to, že štyri páry matov sa uskutočňujú na rovnakých poliach, čo označil za veľmi harmonickú a lyrickú.

Slávnostné vyhlásenie výsledkov majstrovstiev sveta vo Fudžejre v Spojených arabských emirátoch. Zľava Marián Križovenský (kapitán družstva), Bedrich Formánek (čestný prezident Svetovej organizácie kompozičného šachu) a traja z individuálnych víťazov Emil Klemanič, Marek Kolčák, Peter Gvozdják.

Má kompozičný šach na Slovensku úspešnú tradíciu?

Jednoznačne áno. Na majstrovstvách sveta počas existencie Československa sa slovenskí skladatelia stále zlepšovali, vo štvrtom ročníku v roku 1990 získali 98 % československých bodov a dosiahli celkové druhé miesto (iba 5 bodov za Sovietskym zväzom!). Od vzniku samostatného Slovenska sme skončili druhí ešte dvakrát. A teraz prišlo vytúžené prvenstvo! Z prvého obdobia treba spomenúť najmä Ludovíta Lačného a Štefana Sovíka, dnes už „farcha“ leží predovšetkým na našich veľmajstroch. Pokiaľ ide o súčasný triumf, zvlášť sa treba podakovať Petrovi Gvozdjákovi.

Kto je to a prečo práve jemu?

Veľmajster kompozičného šachu, jeden z piatich slovenských. V prepočte na počet obyvateľov máme najviac veľmajstrov na svete. Peter si za-

umienil, že urobí maximum, aby sme na týchto majstrovstvách zvíťazili. Vyšlo to.

Priblížte názvy kategórií kompozičného šachu, o ktorých určite väčšina čitateľov počuje prvýkrát.

Ako tomu hovorujeme, osem „oddelení“ tvoria dvojťažky, trojťažky, mnohoťažky, štúdie, pomocné maty, samomaty, retroskladby a exoskladby. Mimočodom, v retrográdných skladbách hrá podstatnú úlohu skúmať, čo sa stalo na šachovnici v minulosti. Exoskladby, ako najmodernejšie odvetvie kompozičného šachu, používajú iné figúry alebo pravidlá, alebo šachovnice a podobne.

Vráťme sa k majstrovstvám sveta. Akú majú podobu?

Určite špecifickú. Účastníci sa neschádzajú na jednom mieste s tým, že by podujatie trvalo jeden či dva týždne. Od organizátora majú lehotu vyše

jedného roka na vytvorenie skladieb na predložené témy. Autori si vymieňajú názory, často to býva skladba viacerých skladateľov, napríklad jednu z našich úspešných kompozícií na šampionáte vytvorili piati. Náš úspešný tím mal dvadsať aktérov: spolu s Gvozdjákom z Bratislavy to boli Ladislav Salai ml. (Martin), Emil Klemanič (Pezinok), Jozef Havran (Šaľa), Marek Kolčák (Bratislava), Štefan Sovík (Nitra), Michal Hlinka (Košice), Luboš Kekely (Snežnica), Juraj Brabec (Bratislava), Zoltán Labai (Veľký Kýr), Juraj Lörinc (Bratislava) a Ladislav Packa (Galanta). Kapitánom bol Marián Križovenský (Bratislava).

Povedzte si aj niečo o hranom šachu - dá sa povedať, že učí trpezlivosti, vyhnúť sa unáhlenému nepremyslenému rozhodnutiu, vedieť skúsiť čítať myšlienky iného človeka, ba dokonca možno i pokore?

Nie som síce expertom v tejto oblasti, ale hraný šach nepochybne učí človeka, aby vedel správne ohodnotiť situáciu. Šachista musí vidieť niekoľko ťahov dopredu. A šach učí aj vedieť prehrávať. Hráč totiž musí byť uzrozumený s tým, že každú šachovú partiu vyhrajú. Kto si zvykne na prehry v šachu, ten sa dokáže lepšie vyrovnávať s prehrami v životných situáciách. Šach má nielen výchovné vlastnosti, učí aj matematicky presne rozmýšľať. Čítal som jednu zaujímavú štúdiu.

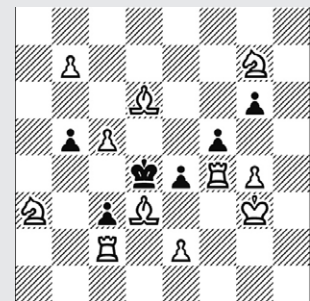
Čo z nej vyplynulo?

Výskum uskutočnili v New Yorku až na tisíc základných školách. Žiakov rozdelili na tých, čo vedia hrať šach, a na tých, ktorí šach nehrajú. Vysvitlo, že žiaci hrajúci šach boli všeobecne lepší približne o desať percent, a to nielen v matematike, ale aj vo viacerých ďalších predmetoch.

© AUTORSKÉ PRÁVA VYHRADENÉ

Peter Gvozdják a Štefan Sovík

1. miesto - 11. WCCT 2022
Mat 3. ťahom (11-6)

Riešenie

1.b8J! tempo **1...Ke3** 2.Se5 b4/g5/f:g4/e:d3 3.Jc4/J:f5/V:e4/Sd4 mat, **1...Kd5** 2.e3 b4/g5/f:g4/e:d3 3.Sc4/V:f5/S:e4/Vd4 mat, **1...b4** 2.Je6+ (2.Jb5+?, 2.Jc6+?) Ke3/Kd5 3.Jc4/Sc4 mat, **1...g5** 2.J:b5+ (2.Jc6+?, Je6+?) Ke3/Kd5 3.J:f5/V:f5 mat, **1...fg4** 2.Jc6+ (2.Je6+?, 2.Jb5+?) Ke3/Kd5 3.V:e4/S:e4 mat.